Asia: HE 242/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, vuosilomalain 7 § ja merimiesten vuosilomalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Vastine sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä vastinetta hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, vuosilomalain 7 § ja merimiesten vuosilomalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta saaduista lausunnoista.

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa hallituksen esityksessä todettuun. Lisäksi ministeriö toteaa vastineenaan seuraavaa:

Todistus tartunnasta ja suosituksesta olla pois ansiotyöstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta

Esityksen mukaisen tartuntatautipäivän myöntäminen edellyttää, että tartunta on luotettavasti todettu ja että hakija esittää todistuksen siitä, mistä lukien ja kuinka pitkälle ajalle työstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaoloa suositellaan tartunnan leviämisen riskin takia. Tietämys viruksesta on ajan myötä lisääntynyt ja näin ollen myös erilaiset viranomaissuositukset liittyen mm. tartuttavuuteen ovat muuttuneet (ja mahdollisesti tulevat muuttumaan). Terveydenhuollon ammattihenkilön, joka arvion tekee ja todistuksen antaa, tulee siten olla tietoinen kulloinkin voimassa olevista viranomaismääräyksistä ja –suosituksista. Estettä sille, että mainitun arvion tekee terveydenhuollon yksikön sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja ei sinänsä ole.

Esitys on laadittu kiireellisesti ja ottaen huomioon myös mahdollisuudet sujuvaan ja nopeaan toimeenpanoon. Kela vahvistaa sairausvakuutuslain toimeenpanossa tarvittavat lomakkeet. Kelalla ei entuudestaan ole soveltuvaa lomaketta, jolle sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja voisi kirjoittaa suosituksen työstä, varhaiskasvatuksesta tai oppilaitoksesta poissaolosta. Myöskään kokonaan uuden, Kelan vahvistaman lomakkeen kehittäminen ja käyttöönotto nopealla aikataululla ei ole realistinen vaihtoehto. Sen sijaan esitystä ja sen nopeaa toimeenpanoa valmisteltaessa on ajateltu, että esityksessä tarkoitetun todistuksen voisi antaa A-lääkärintodistuksella. Monissa terveydenhuollon yksiköissä on mahdollista käyttää sähköistä A-todistusta. Sähköinen todistus myös helpottaa etuusasian valmistelua Kelassa, sillä osa lomakkeen tiedoista nousee suoraan Kelan käsittelyjärjestelmään. Todistuksessa on sopivat kohdat riittävien tietojen ilmoittamiseen myös lakimuutoksen edellyttämällä tavalla. A-todistuksen käyttö on jo entuudestaan ollut mahdollista tartuntatautipäivärahassa, sillä tartuntatautilääkärit ovat halutessaan voineet kirjata A-todistukselle tiedot karanteeni-, eristämis- tai työstäpoissaolopäätöksestä. A-todistus on lääkärin todistus, joten muut terveydenhuollon ammattihenkilöt eivät voi täyttää sitä.

Terveydenhuollossa käytetään vaihtelevasti lomaketta ”Selvitys/todistus työntekijän tai lapsen sairaus”. Kyse ei ole Kelan lomakkeesta eikä sitä ei ole saatavissa sähköisenä Kanta-lomakkeena. Mahdollisesti eri palveluntuottajilla on omat lomakepohjansa. Kyseisellä lomakkeella voidaan ilmoittaa mm. työntekijän tai lapsen sairaudesta, työntekijän työkyvyttömyysajasta tai lapsen sairastamisajasta. Lomaketta voidaan käyttää esim. sairaanhoitajan todistukseen lyhytaikaisesta poissaolosta (ns. sairauslomatodistus). Kelan näkemyksen mukaan lomake voisi soveltua todistuspohjaksi käytettäväksi haettaessa esityksen mukaista tartuntatautipäivärahaa. On kuitenkin hyvä huomata, että koska kyse ei ole Kelan vahvistamasta lomakkeesta, saattaa toimeenpanon sujuvuus jossain määrin kärsiä. Jos kyseinen lomake ei ole kaikkien terveydenhuollon yksiköiden käytettävissä, todistus täytyisi esittää muulla vastaavalla pohjalla. Myös tämä saattaa aiheuttaa sekavuutta toimeenpanossa (terveydenhuollossa ja Kelassa). Olennaista kuitenkin on, että asiakirjassa esitetään tarvittavat tiedot. Todistuksesta tulee selvitä tieto siitä, että henkilöllä tai huoltajan alle 16-vuotiaalla lapsella on todettu laboratoriovarmennettu covid-19–tartunta ja että ansiotyöhön osallistuminen tai varhaiskasvatukseen/oppilaitokseen meneminen ei ole suositeltavaa tartunnan leviämisen riskin takia tietyllä ajalla. Koska lomaketta ei ole mahdollista toimittaa Kelaan sähköisenä suoraan terveydenhuollosta, hakijan tulisi se itse toimittaa tartuntatautipäivärahahakemuksen liitteenä.

Työterveyshuollon korvausluokat

Työterveyshuoltolain (1383/2001) mukaan työnantajan on kustannuksellaan järjestettävä työterveyshuolto työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä työntekijöiden turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi (ns. *ennaltaehkäisevä työterveyshuolto).* Tämä tarkoittaa mm. työntekijöiden terveystarkastuksia ja työpaikalla tehtäviä työpaikkaselvityksiä. Lisäksi työnantaja voi järjestää työntekijöilleen yleislääkäritasoista sairaanhoitoa ja muita terveydenhuollon palveluja. *Sairaanhoidon* järjestäminen on vapaaehtoista. Työnantajan ja työterveyshuollon palvelujen tuottajan tulee tehdä työterveyshuollon järjestämisestä kirjallinen sopimus, josta ilmenee työterveyshuollon yleiset järjestelyt sekä palvelujen sisältö ja laajuus.

Työterveyshuollon kustannusten korvaamisesta säädetään sairausvakuutuslaissa. Työterveyshuollon kustannukset jaetaan kahteen korvausluokkaan. Korvausluokkaan I kuuluvat lakisääteisen, ehkäisevän toiminnan ja työntekijöiden työkykyä ylläpitävän toiminnan kustannukset ja korvausluokkaan II kuuluvat ehkäisevän työterveyshuollon lisäksi järjestetyn yleislääkäritasoisen sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon kustannukset. Korvausta haetaan Kelasta jälkikäteen, tilikauden päätyttyä. Vuonna 2021 työntekijäkohtainen kustannusten yhteinen enimmäismäärä on 436,00 euroa (KL I + KL II), josta voidaan korvausluokassa I korvata 60 prosenttia. Sairaanhoidon

kustannuksia korvataan enintään 40 prosenttia enimmäismäärästä riippuen siitä, kuinka paljon enimmäismäärästä on käytetty ehkäisevän työterveyshuollon kustannuksiin

Valtaosalla työntekijöistä sairaanhoito kuuluu työterveyshuollon palveluluihin. Kelasta saadun tiedon mukaan tilikaudella 2021 korvausluokan I piirissä oli 1 878 261 henkilöä ja korvausluokan II 1 767 018 henkilöä.

Valmistelun kiireellisyydestä johtuen tartuntatautipäivärahaa koskevan sairausvakuutuslain muutoksen yhteydessä ei ole ollut mahdollista valmistella ja selvittää mahdollista työterveyshuoltolain ja/tai sairausvakuutuslain korvauksia koskevien säännöksien muutoksia. Kelasta saadun tiedon mukaan ratkaisukäytännössä on kuitenkin mahdollista tulkita ja soveltaa lakeja siten, että esityksen mukaiset käynnit työterveyshuollossa katsotaan kuuluvaksi korvausluokka I:een (työterveyshuoltolain 12 §:n 1 mom. 2 kohta) ja Kela voi tiedottaa asiasta korvauksen hakijoille.

Altistuneiden oikeus tartuntatautipäivärahaan

Muutamassa lausunnossa on esitetty, että myös tartunnalle altistuneen tulisi voida saada tartuntatautipäivärahaa tartuntojen leviämisen estämiseksi. Toisaalta useammassa lausunnossa pidettiin hyvänä sitä, että oikeus olisi vain henkilöillä, joilla on luotettavasti todettu tartunta.

Vallitsevasta epidemiatilanteesta johtuen kansallista laajaan testaamiseen perustuvaa testaus- ja jäljitysstrategiaa ei pystytä kaikilla alueilla enää noudattamaan. Koska tartuntatapauksien jäljitystä ei kyetä monin paikoin noudattamaan kuin hyvin kohdennetusti, on työstä poissaolon tarvetta arvioivan ja todistuksen antavan lääkärin useimmiten mahdoton todeta, onko henkilö mahdollisesti altistunut taudille. Lisäksi on huomattava, että jäljitystä tehdään ja karanteeneja voidaan edelleen määrätä alueellisten ohjeistusten mukaisesti esimerkiksi tietyille ammattiryhmille ja näissä tapauksissa voidaan mahdolliset viranomaispäätökset tehdä voimassa olevan lainsäädännön (tartuntatautilain) mukaisesti.

Tartuntatautipäivärahan rahoituksesta

Muutamassa lausunnossa on tuotu esiin tarve tartuntatautipäivärahan rahoituksen muuttamiselle. Kuten esityksessä on kuvattu, tartuntatautipäiväraha rahoitetaan sairausvakuutuslain mukaisen työtulovakuutuksen kautta. Työtulovakuutus rahoitetaan valtion osuudella, työnantajien sairausvakuutusmaksulla sekä vakuutettujen päivärahamaksulla. Valtio rahoittaa sen osuuden vähimmäismääräisenä maksettavan päivärahaetuuden kuluista, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun päivärahaetuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa viisi prosenttia muutoin vakuutuksen kautta rahoitettavista päivärahaetuuksista. Tartuntatautipäiväraha maksetaan aina ansioihin perustuvana eikä vähimmäismääräisenä, joten valtion rahoitusosuus siitä on viisi prosenttia.

Esityksen valmistelun yhteydessä ei ole selvitetty rahoitussäännösten muuttamisen tarvetta ja mahdollisuuksia. Todettakoon kuitenkin, että ainakaan nopeassa aikataulussa muutos ei ole mahdollinen toteuttaa käytännössä. Jotta esityksestä aiheutuvat tartuntatautipäivärahojen kulut

saataisiin luotettavasti ja tarkasti erotettua muista tartuntatautipäivärahan kuluista, tulisi etuuden käsittelyjärjestelmään ja maksujärjestelmään tehdä muutoksia. Suuntaa antavia arvioita on toki mahdollista jälkikäteisesti tuottaa.

Neuvotteleva virkamies Eva Ojala